

Geheiligd worde uw Naam

In het midden van de bergrede staat het Onze Vader. Dat gebed kun je eigenlijk niet uitleggen. Je kunt het alleen bidden, erover mediteren misschien. Een gedicht kun je uitleggen met een gedicht, een lied met een lied. Jezus heeft ongetwijfeld dat oude Joods Aramees gebed gekend dat *Qaddish* heet en dat nauw verwant is aan het Onze Vader. Dat begint met 'Moge Zijn grote naam in alle eeuwigheid worden geprezen', Daniel 2:20 of in de vertaling van Huub Oosterhuis: 'Verheven en geheiligd worde zijn grote naam in deze wereld/ dat Hij ons regeren zal en in de komende die spoedig komen zal ---/ zeg amen. Verheven zij de Naam in eeuwigheid o, ja/ gezegend zij de Naam geroemd, gezongen en aanbeden/ van de Eeuwige die heilig is. Antoine Oomen heeft dit Qaddish op muziek gezet. In het afgelopen jaar heb ik vele malen gehoord. Het is mij nog niet gelukt het helemaal mee te zingen zo aangrijpend vind ik het. Is het dan maar niet beter te zwijgen? U komt stilheid toe, zegt de Psalmist (62). Wordt er niet te veel geroepen en gedaan en vooral misdaan in de naam van God? Ik moet denken aan die grote profeet Elia. Een brulboei zou je hem kunnen noemen. Echt een zoon van de donder. Op de berg Karmel geeft hij een spectaculaire show weg en wint het conflict met de priesters over de vraag wie werkelijk God is. De Baäl priesters leggen het grandioos tegen hem af. En dat hebben ze geweten ook. Elia laat ze allemaal afslachten (1 Koningen 18:40). Uit naam van God? Moet zo zijn naam geheiligd worden, komt zo Zijn koninkrijk en geschiedt zo Zijn wil? Is dat een Bijbels voorbeeld voor de aanpak van de botsing der beschavingen, inspiratiebron voor kruistochten 'Deus le volt!' God wil het? Een rechtvaardiging vandaag voor de oorlog tegen het terrorisme? Wordt misschien in de tekst die U hoorde een antwoord gegeven op die vragen? Elia die in het hoge noorden van Israël zijn ding gedaan heeft, vlucht om zijn vege lijf te redden weg naar het uiterste zuiden, ja nog verder, naar een andere berg, de Horeb in de Sinai. Na een lange zware reis van veertig dagen en veertig nachten komt hij bij de berg van God aan waar Mozes indertijd een openbaring van God ontving. Hij gaat een grot binnen. Dan hoort hij een stem: 'Kom naar buiten, treed aan hier op de berg voor Mij'. En toen kwam God voorbij: Storm, aardbeving, vuur. *'In de wind was de Eeuwige niet/ En na de wind een aardbeving./ In de aardbeving was de Ene niet./ En na de aardbeving een vuur./ In het vuur was de Ene niet./ En dan gebeurt het kennelijk: En na het vuur: de stem van een zachte stilte./ Zodra Elia dit hoorde, omwond hij zijn gelaat en bleef in de uitgang van de spelonk staan. 1 Koningen 19:11,12.* Storm, aardbeving en vuur. Misschien kun je zeggen dat de Ene zich in dat vuur op de Karmel openbaarde. Op Elia's gebed sloeg immers de fik, het vuur, in op de offergave, 1 Koningen 18:38 en dat hadden die Baäl priesters toch maar niet kunnen klaar spelen. Maar begreep deze compromisloze ijveraar voor God, wel goed wie god was als hij na zijn 'act' de priesters om zeep laat brengen? Is het de bedoeling dat die dienaren van die andere god worden afgeslacht? Is God een soort dondergod? Niet in de storm, niet in de aardbeving, niet in het vuur. Ligt er in deze openbaring op de berg Horeb, een correctie op wat Elia van God op die andere berg Karmel begrepen heeft? *Na het vuur: de stem van een zachte stilte.* God openbaart zich 'met een zachte stem'. Wat betekent dat? *Stem van een zachte stilte?* Wie spreekt hier? Wat zegt deze? Hoe moet je dat verstaan? Hoe zul je dat uitleggen? Ik denk aan die raadselachtige woorden van de dichter T.S. Eliot: *The silence heard. The word unspoken.* De gehoorde stilte. Het onuitgesproken woord. Is er een betere verklaring dan deze paradox: de gehoorde stilte, het onuitgesproken woord? Wie is Deze, wat is Zijn of Haar Naam die ons gevraagd wordt te heiligen? Als Mozes naar zijn volk moet gaan met zijn opdracht, vraagt hij wie hij dan moet zeggen die hem gestuurd heeft. Wat is Zijn naam? En dan krijgt hij ten antwoord: IK ZAL ER ZIJN heeft je gestuurd, moet je zeggen. IK ZAL ER ZIJN. De naam met vier letters geschreven: het tetragrammaton. De naam die joden nooit uitspreken, wel aanduiden met De NAAM. Vier letters van het werkwoord 'zijn'. Daarom is het wel vertaald met 'Het Zijnde'. Maar gaat het hier om een abstract filosofisch begrip?. Zeg maar: 'Het Ietsisme'. Het Ietsisme is een weid verbreid geloof in Nederland zo wordt beweerd. 'Er is iets!', er is toch wel iets, niet waar? De term is van Ronald Plasterk. Je kunt er minister van onderwijs mee worden in dit land. Maar dat is niet meer het land van Hadewych, Erasmus, Hugo de Groot, Spinoza en Huizinga. Een land waar de Bijbel nog tot de canon behoort. 'Er is iets.' Dat betekenen deze vier letters van deze Naam niet. Wat dan

wel? Het is een werkwoord: De vierletterige naam is geen abstract 'Zijnde'. 'Ik zal er zijn' betekent: Ik zal met U zijn. Ik zal bij u zijn. Ik ben en blijf aanwezig. Ik ben actief. Het is geen 'Zijn' ten koste van anderen, maar een zijn ten behoeve van anderen, om ruimte te scheppen voor anderen, duidelijk te maken dat je er mag zijn. Ik zal met U zijn: Immanuel. 'God met ons.' Maar wat betekent dat nou precies? 'God met ons' stond vroeger op de rand van onze guldens? 'Gott mit uns' stond op de koppels van Duitse soldaten. Gaat het daarover? Is dat de betekenis van de Naam? Moeten we zo die Naam heiligen? Dat zou een blasfemische invocatie van Naam zijn, van het veronderstelde aanwezig zijn van God, die je kunt manipuleren. 'God, Nederland en Oranje? God bless America als vanzelfsprekende beden. Als Mozes moet antwoorden: *'Ik zal er zijn'* heeft me gezonden,' gaat het echter om een bevrijdende presentie. *'Ik zal er zijn'* kan het niet aanzien dat er mensen bedreigd worden door niet-zijn, die er niet mogen zijn, die nergens zijn in de maatschappij. *'Ik zal er zijn'* hoort de protestkreten van de mensen die als slaven zuchten in de shanty towns van het Faraonische imperium. Of om het naar onze tijd toe te vertalen? De Ene kan het niet aanzien dat die Aziatische gastarbeiders in de Golfstaten die ski banen moeten aanleggen terwijl het 50 graden buiten is, die hoge torens bouwen, waarbij de toren van Babel niks bij vergeleken is. Ik hoor jullie kreten. Ik daal neer om jullie te bevrijden. 'Ik zal er zijn' om met de verdrukte recht te verschaffen, met mensen op weg te gaan naar de vrijheid. Dus die Naam is geen abstract begrip - het zijnde, het Ietsisme - los van de harde werkelijkheid van het bestaan. Lekker vrijblijvend. De Ene hoort het onschuldige bloed dat van de aardbodem roept (en zegt niet wat De Gaulle ooit cynisch zei: Bloed droogt snel). De Ene hoort de kreten van de slachtoffers van geweld ongeacht hun achtergrond. Want die kreten zijn afkomstig van de onderdrukten eerder met gebalde vuisten, dan gevouwen handen. De Ene ziet het, hoort het, weet het, en daalt neer. Want zijn doel is: bevrijden, redden. *'Ik zal er zijn'*: Dat is de Naam waar het om gaat in het Onze Vader. Die Naam moet geheiligd worden: Die naam moet worden aangeroepen, herinnerd, Exodus 3:15, gevreesd, Deuteronomium 28:58, erkend, 1 Koningen 8:33; liefgehad, Psalm 5:11, verheven, Psalm 34:3, geprezen, Psalm 66:2, gezocht, Psalm 83: 16, dank gebracht worden, Psalm 22:4, verheerlijkt, Johannes 12:28, gekend, Johannes 17:26 . Geheiligd worde Uw naam is geen **gelofte**: alsof wij beloven Zijn Naam te heiligen. Evenmin een **wens**: moge uw naam geheiligd worde. Het is een echte **bede** die tot God gericht wordt en waarvan de vervulling van Hem/Haar verwacht wordt. Gods naam wordt geheiligd als Hij het koninkrijk doet komen en zijn wil op aarde volbrengt. Deze drie nauw met elkaar verbonden beden doen allereerst een appèl op Gods activiteit in onze bedreigde wereld om Zijn Naam waar te maken. Tegelijkertijd word je zelf daarbij wel ingeschakeld. Het is niet zonder ethische implicaties voor al degenen die zo geleerd worden te bidden. ook wij dus. Wij zijn er bij betrokken. Als wij zo bidden kunnen wij de werkelijkheid van de aanwezigheid van koninkrijk manifesteren. Wat het koninkrijk Gods is: de omgekeerde wereld. Deze wereld, maar dan omgekeerd. *Geheiligd worde uw naam!* Je noemt God bij name, want bij Hem heb je zelf ook een naam. Voor Hem/Haar ben je iets speciaals. De heiliging van Gods naam bestaat in de gehoorzaamheid aan zijn wil, uitgespeld in de Tien woorden, de tien geboden. Als God die woorden op de Horeb gesproken heeft, dan antwoorden die daar op die berg aanwezig zijn: *'Al wat Gij gesproken hebt zullen wij doen en horen.'* Exodus 24: 7. Hoort u de volgorde. *'Al wat Gij gesproken hebt zullen wij doen en horen.'* Doen heeft voorrang boven het horen. D.w.z. alleen wie het doet, heeft ook werkelijk gehoord. Het gaat dus hier niet zozeer om geloven maar om doen. Aan een rabbijn werd gevraagd: Vroeger was kennelijk zo gemakkelijk in God te geloven, waarom is dat nu zo moeilijk geworden? Zijn antwoord luidde: Dat komt omdat niemand meer zo diep wil bukken. *'Ik zal er zijn'* deed en doet dat wel. Hij daalt neer om bij arme en verdrukte mensen te zijn. Doen wij dat? Horen wij dat vandaag? Willem Barnard zegt ergens dat hij niet weet of hij allerlei dingen die over God gezegd worden eigenlijk wel gelooft. Maar in de liturgie, als ik daar zing, dan geloof ik het. Ik begon ermee: Gebed kun je eigenlijk niet uitleggen. Je kunt het alleen bidden. Geheiligd worde uw Naam! 'Verheven en geheiligd worde zijn grote naam in deze wereld dat Hij ons regeren zal en in de komende die spoedig komen zal --- zeg amen.' Leven zij ons geschonken en heel Israël zeg amen. Hij die vrede toebereidt in zijn hoogten hij moge vrede schenken aan Israël en heel de wereld. Zo moge het zijn.

Anton Wessels